

Makale Künyesi (Çeviri): Hallaç, A. T. (Çev.) (2019). Folklor ve göstergebilim: giriş. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*. 4 (2), 504-515.

FOLKLOR VE GÖSTERGEBİLİM: GİRİŞ¹

Janet L. LANGLOIS

Çeviren: Ahmet Tacetdin HALLAÇ²

ÖZET

Bu makalede Janet Langlois, JFR'nin (*Journal of Folklore Research*) göstergebilim üzerine çıkan özel sayısına giriş niteliğinde bir yazı kaleme almıştır. Söz konusu sayıda yer alan makaleleri kısaca tanıtmış ve göstergebilim hakkında giriş niteliğinde bazı kaynaklardan söz etmiştir. Derginin bu özel sayısına makaleleriyle katkıda bulunanlar Jonathan Evans, Olivia Cadaval, Kwesi Yankah, Beverly J. Stoeltje ve John H. McDowell'dır. Göstergebilimin temeli üzerine

¹ Langlois, Janet L. "Folklore and Semiotics: An Introduction." *Journal of Folklore Research*, c. 22, nu. 2/3, 1985, s. 77-83 kaynağından tercüme edilmiştir. Makalenin tercüme edilip yayımlanması için *Journal of Folklore Research* editöründen gerekli izinler e-posta yoluyla alınmıştır. Makale hakkında önemli iki husus bulunmaktadır. Birincisi, bu makale JFR'nin *Folklor ve Göstergebilim* adlı özel sayısında yer alan makaleleri tanıtmakta ve alan hakkında bilgi vermektedir. Çevirinin amacı, göstergebilim konusuna doğrudan değinen literatürü ülkemizde elimizden geldiğince tanıtmak ve göstergebilim hakkında uzun yıllar önce yapılan bu ciddi çalışmaların en azından ana hatlarıyla bilinmesine katkı sağlamaktır. İkinci husus ise çeviri metnin teknik detayları hakkındadır. Makalede sıklıkla kullanılan terminoloji, göstergebilim ve dilbilim ile alakalı olduğu ve ülkemizdeki gerek çeviri yayım gerekse telif eserlerde müştereken tercih edilen kavramlarla -karışıklığa sebep olmak yerine- örtüşmesi için kavram birliği dikkate alınmıştır. Ayrıca, olası bir karışıklığa mâni olmak için Türkçe karşılıkların yanına mümkün mertebe orijinal isimler de verilmiştir. Yine de bazı kavramların Türkçe yayımlarda çok fazla zikredilmemesi gerçeğinden hareketle, bu kavramlara yıldız işareti (*) ile belirtilen dipnotlar vasıtasıyla açıklamalar eklenmiştir. Metin içerisinde köşeli parantez ([...]) içerisinde yer alan ifadelerin tamamı çevirmene aittir. Bu ifadeler, yer yer kaynak makalede geçen orijinal ifadeler, bu ifadelerin tercümesi ve metin içinde verilmesi uygun olan küçük açıklamalardan oluşmaktadır. Parantez içindeki ifadeler ve buna koşut olarak metin içerisindeki bazı italik ifadeler kaynak makaleden olduğu gibi alınmış olup çevirmenin tasarrufunda değildir. Çeviri boyunca görülecek olan "F" kısaltması, fonksiyonu/işlevi işaret eder. Çeviri makalenin sonunda ise bu dipnotlarda kullanılan kaynaklar "Çevirmenin Kaynakçası" başlığıyla ayrıca verilmiştir.

² Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Doktora Öğrencisi. ahmedhallac@outlook.com
<https://orcid.org/0000-0002-5569-9766>

kısaca durduktan sonra, Langlois, bu temel üzerinden makaleleri tanıtır. Langlois, bu kısa tanıtım yazısında, kendi ifadesiyle, "Hangi folklor" ve "Hangi göstergebilim" sorularına yanıt aramaya yardımcı olmaya çalışmaktadır.

Anahtar kelimeler: Folklor, göstergebilim, semiyotik, semiyoloji.

FOLKLORE AND SEMIOTICS: AN INTRODUCTION

ABSTRACT

In this article, Janet Langlois wrote an introduction to the special issue of JFR (Journal of Folklore Research) on semiotics. She briefly introduced the articles in the issue and mentioned some introductory sources about semiotics. Jonathan Evans, Olivia Cadaval, Kwesi Yankah, Beverly J. Stoeltje, and John H. McDowell contributed to this special issue of the journal. After briefly focusing on the basis of semiotics, Langlois, introduces articles on this basis. In this brief introductory paper, Langlois tries to help, in her own words, to find answers to the questions of "Which folklore?" and "Which semiotics?".

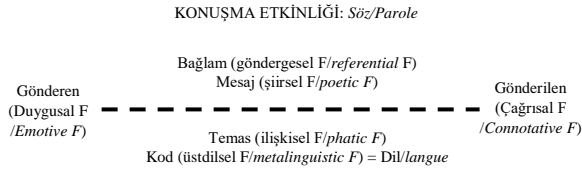
Keywords: Folklore, semiotic, semiosis, semiology.

"Folklor ve göstergebilim" ifadesine şüpheyile yaklaşanlar için bu ibâre sun'î bir halkadır çünkü onlara göre bu ibâre folkloru başka bir metodolojiyle daha boyunduruk altına almaktadır. Bunun zıddı olarak, bu ibâreyi kabul edenler için ise bu ifade şekli bile gereksizdir çünkü folklor zaten "gösterme süreci [*semiosis*]"tır. Derginin bu özel sayısına [*bu makale, JFR'in "Folklor ve Göstergebilim" adıyla özel bir sayısında yayımlanmıştır. (çn.)*] katkıda bulunanlar için, ki bu isimler 1983 senesinde Indiana Üniversitesi'ndeki The Fourth International Summer Institute for Semiotic and Structural Studies [*Göstergebilim ve Yapısal Çalışmalar için Dördüncü Uluslararası Yaz Enstitüsü*] katılımcıdır, bu ifade birkaç sebep için geçerlidir.¹ Öncelikle, bu isimler halk örüntülenişini [*folk patterning*] ve gösterge yapımını [*sign making*] farklı kültürel olgular şeklinde, ancak, Clifford Geertz'in de bütün insanların sosyal davranışları hakkında sözünü ettiği gibi, "bir kerede garip, düzensiz ve zımnî" olacak şekilde örtüştüğünü kabul ederler.² İkinci olarak, yine bu isimler halk araştırmaları ve gösterge incelemesinin ayrı disiplinler veya metodolojiler olmasına rağmen çalışma alanları kadar karmaşık bir ilişki içinde olduklarının farkındadır. Ve üçüncü olarak, bağlantıları anlama konusunda bilimsel araştırmaya ve böylece insanların yaşamlarının anlamlarını anlamaya kendilerini adanmıştır.

Folklor ve göstergebilim arasındaki algılanan ilişkiler tanımlara bağlı olduğundan, "Hangi folklor?" ve "Hangi göstergebilim?" soruları, yazınsal ve sonra etnografik cevaplara odaklanan bu kısa

inceleme yazısının düzenlenmesinde faydalı sorular haline gelmektedir. Richard Bauman, 1982 tarihli *Semiotica* dergisinde yayımlanan “Conceptions of Folklore in the Development of Literary Semiotics [*Yazınsal Göstergebilimin Gelişiminde Folklor Kavramları*]” adlı makalesinde, İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure’un (*Semiology*) çalışmalarından geliştirilen dilbilimsel göstergelerin incelenmesi ile *sözel* folklorun yakınlaşmasının izini sürer. Bauman, göstergebilimcilerin yapısal dilbilimi metin çözümlemesine genişletmede halk materyallerini kullanmalarını özetler ve ayrıca halkbilimcilerin halk anlatı yapısını ve performansını analiz etmede göstergebilimsel modellerin kullanımının da ana hatlarını çizer.³

Saussure’un belirli konuşma etkinliklerinde (*söz/parole*) gerçekleşen soyut geleneksel gösterge sistemleri (*dil/langue*) olarak doğal diller kavramı, Bauman’ın tartıştığı ve takip eden beş makalede anlatılan analizlerin altında yatan temel bir varsayımdır. Roman Jakobson’un yirmi beş yıl boyunca halk anlatıları ile göstergebilimsel çalışmaları harmanlamadığı bir beyânı olan 1960 tarihli konuşma etkinliği modeli, iletişim çerçevesi içinde *dil/langue*/*söz/parole* ilişkisini yeniden düzenlemektedir:

Burada, bir konuşmacı yani *gönderen*, bir *kod* (*dil/langue*), karşılıklı mutabık olunan bir kural veya değiş-tokuşu düzenleyen kurallar kümesi tarafından yönetilen bir temas sayesinde paylaşılan bir *bağlama* atfen bir başkasına, yani *gönderilene*, bir mesaj göndererek göstergeler üretir. İletim işlemindeki altı elementin her biri, beraberinde olan bir işleve/fonksiyona (F) sahiptir. Her ne kadar tüm elementler ve onların işlevleri çoğu zaman çiftler halinde birlikte çalışsa da, herhangi bir konuşma etkinliğinde, bir element genellikle baskın olur ve böylece baskın olan elementin fonksiyonu bir bütün olarak iletişimin fonksiyonu haline gelir.⁴

Bu modeli takip eden yazınsal göstergebilimciler, tüm anlatı yapılarıyla müşterek olarak halk anlatısını doğal dil göstergelerinden oluşan kompleks bir mesaj, ikinci dereceden bir gösterge sistemi olarak görmüştür. Ancak edebiyatın aksine folkloru, lisanın *dil [langue]* yönlerinin egemen olduğu, yani toplumsal ve geleneksel olan

normatif kuralların hâkim olduğu bir iletişim olarak görmüştür. Bundan dolayı yapısal çalışmalar, bilmece, halk masalları ve mitlerdeki *kodun* önemine odaklanmıştır. *Morphology of the Folktale* [Masalın Biçimbilimi] adlı çalışmasında Vladimir Propp, bireysel masal çeşitlerinden bağımsız olarak olay örgüsü yapısının otuz bir işlev veya eylem (*dizim/syntagms*) üzerine kodlanmış olduğunu görmüştü. Claude Lévi-Strauss ise, *Introduction to a Science of Mythology* [Mitoloji Bilimine Giriş] adlı serisinde, mitik yapıyı ikili karşıtlıkların dönüşüm (*paradigma/paradigms*) yoluyla aracılık etmesi olarak görmüştü. Lévi-Strauss bu karşıtları sosyal, kozmolojik, teknolojik ve uzamsal boyutları olan kültürel kodlama sistemlerinin bir parçası olarak görmüştür (üstdilsel F/metalingual F). Propp ve Lévi-Strauss'un yapısalcılığının halk çalışmaları üzerindeki etkisini değerlendiren Pierre ve Elli Köngäs Maranda, *The Structural Analysis of Oral Tradition* [Sözlü Geleneğin Yapısal Analizi] adlı eserinin giriş kısmına şöyle yazmıştır: “Böylece halkbilimciler, atıfta bulunabilen, *söze/parole* ve Saussure'un gerçek kaynak kişi performansına dayanan *dilne/langue* eşdeğer bir kullanıma sahiptir.” Bu noktada, yapısal ve göstergebilimsel çalışmalar birbirine eşdeğer veya komşudur; onların güçleri, kültürlerde anlatı işaretleri üreten temel yapıları keşfetme konusundaki kararlılıklarında yatmaktadır.⁵

Jonathan Evans'ın makalesi, en açık şekilde, ejderha avcısı bölümünün orta çağ metinlerine kodlama vurgusuyla yukarıda tartışılan yapısalci geleneğe açıktır. Evans, metinleri destekleyen ve metinler tarafından halihazırda desteklenmeye devam eden kahraman kültürünü anlamak amacıyla metinlerin dizimsel yapısının [syntagmatic structure] (hazırlık, seyahat, savaş, katliam ve ödül) bir analizi ile onların paradigmatik karşıtlıklarını (kahraman/kötü adam ve insan/canavar) kaynaştırır. Bununla birlikte, onun eşsiz katkısı, genel olarak tarih dışı olarak bilinen bir yöneme tarihsel bir anlam vermektir. Kültürel değişimlerin göstergesi olarak metinsel değişimleri seyrederek gerekli kanıtları toplar. Büyüyen bir kültürel belirsizlikle bağıntılı olarak büyüyen bir metinsel belirsizliği görmektedir.

Halkbilimi alanındaki post-yapısalcı düşünce, halk sürecinin [*folk process*]^{***} *söz/parole* hususlarını vurgulayan performans ve konuşma

*** Halk süreci, *folk process* adıyla İngilizce kaynaklarda halkbilimi sahası için kullanılan bir terimdir. Bu terim, halk mahsullerinin nesilden nesile aktarılması sürecinde dönüşüm ve adaptasyon usulünü işaret eder. Bu kavram için çeviri makalenin en sonuna vermiş olduğumuz “Çevirmenin Kaynakçası” bölümde tam olarak görebilecekleri iki kaynağı işaret edebiliriz. Birincisi, genel anlamda bu kavramın hakkında bilgi almak için Smith ve Judith, 2001, s. 39-60, ayrıca

etnografisi çalışmalarında kendini göstermiştir. Hem Richard Bauman'ın *Verbal Art as Performance* [Performans Olarak Sözel Sanat] adlı eserinde hem de Bauman ve Joel Sherzer tarafından ortaya konulan *Explorations in the Ethnography of Speaking* [Konuşma Etnografyasında İncelemeler] ve Dan Ben-Amos ile Kenneth S. Goldstein tarafından yayıma hazırlanan *Folklore: Performance and Communication* [Folklor: Performans ve İletişim] adlı kaynaklarda belirli, anlık bir bağlamda bireysel performans yeniden odaklanma özetenmektedir. Her bir performansa kendi başına bir varlık olarak bakıldığında, konuşma etkinliğindeki kendi işlevlerini ve diğer unsurları, özellikle de *gönderen[addresser] /gönderilen[addressee]* ilişkisini ve dinleyici odaklı iletişimin çağrı işlevini [*conative function*] altını çizerek vurgular. Halk sanatçılarının bireysel yaratıcılığına ve "günlük" türler ile karşılıklı konuşma sanatına dikkati yeniden çekmenin sonuçlarından biri, uygun bir şekilde sözel halk sanatını edebiyattan teorik olarak ayıran çizgiyi bulanıklaştırmaktır.⁶

John McDowell'in makalesi, bu süreci bir adım daha ileri götürür. "The Poetic Rites of Conversation [*Karşılıklı Konuşmanın Şiirsel Ayinleri*]" adlı makalesi, yalnızca edebiyatı şiirsel işleviyle, yani kendi *mesajına* odaklanarak tanımlayan yazınsal göstergebilimcilere meydan okumaktadır. McDowell ayrıca, karşılıklı konuşmanın "anlamsız" veya "ritüel" olarak adlandırıldığı yönlerini dikkate almaksızın, konuşmanın "pratik" olduğunu varsayan araştırmada değişiklik yapar. Kolombiya'daki Kamsá yerlileri için ritüel konuşmanın ve Amerikalılar için atasözlerinin stratejik kullanımı vasıtasıyla konuşmanın aslında ne kadar da özgönderimsel (*self-referential*) olduğunu göstermektedir. Şiirsel törenler, diyalog akışı içindeki geçişlerin göstergesi haline gelir.

Kwesi Yankah'ın makalesi, performans odaklı çalışmaların kendisine itiraz etmektedir. Yankah, hem *gönderen/addresser* hem de *gönderilen/addressee* için yapılan teorik bağlılığa rağmen çoğu çalışmanın sadece *göndereni* analiz ettiğini belirtir. Bu "dengesizlik sorunu"na, yetkin icralar yaratma konusunda dinleyicilerin rolüne bakmak vasıtasıyla bir çözüm önerisi sunar (Burada, "yetkinlik" *dile [langue]*, "icra" ise *söze [parole]* ile eşdeğerdir). Yankah, bu müşterek girişimin doğasında var olan riskleri, dinleyicilerin yetersizliğe karşı bir dizi sinyal yoluyla sanatçıya verdiği cevabı ölçmek vasıtasıyla gösterir. Örnekler, Gana'nın Akan halklarına vurgu yapan bir dizi Afrika sözlü türünü kapsamaktadır.

---

müzik çerçevesindeki kullanımı ve somut bir örneği olması açısından Dunaway ve Beer, 2010 çalışmasına bakılabilir. Özellikle s. 13-22 arası somut kullanımları içermektedir. (çn)

Michael Herzfeld "*kelime merkezcilik/verbocentrism*"^{****} olarak adlandırdığı kavramdan uzaklaşmak istediğinde, *Semiotica* dergisinin 1983 yılında çıkan özel bir sayısına *Signs in the Field: Semiotic Perspectives on Ethnography* [Alandaki Göstergeler: Etnografyada Göstergebilimsel Perspektifler] başlığıyla yazdığı giriş yazısında, dilsel göstergeler üzerinde fazlaca bir önemle durur ve "Hangi folklor? ile "Hangi göstergebilim?" sorularına farklı cevaplar ortaya çıkmaya başlar. Herzfeld'in yorumu, *sözel olmayan* halk modellerinin kültürel sembol sistemlerini araştırmak için tasarlanan göstergebilimsel modellerle yakınlaştığını gösterir. Yukarıda tartışılan folklorun hem yapısalcı hem de performans merkezli yaklaşımları, yalnızca sözel sanatın göstergebilimsel analizinden ayrılmıştır, ancak oldukça farklı şekillerdedir. Yapısalcılar, bir yandan sözel olmayan göstergeleri önemli dil sistemleri olarak ele alıp Jakobson'un modelini genişletmiştir. Terrence Hawkes'in *Structuralism and Semiotics* [Yapısalcılık ve Göstergebilim] adlı çalışmasında söylediği gibi, "kesin olarak göstergebilimin büyük kazanımıdır" ve yapısalcılıktan tam olarak farklılaştığı tarafı, onun "lisan [language] kavramımızı sözsüz alanları da içerecek şekilde 'genişletme' etkisi" dir. Gösterge olarak Petr Bogatyrev'in Moravya halk kostümü üzerine yaptığı ilk çalışma, kültürel kodlar olarak Lévi Strauss'un maskeler, müzik, sofrada ve aşçılık üzerine yaptığı çalışma ve metaforlar olarak Victor Turner'ın Ndembu seremonileri üzerine yaptığı çalışma halk gelenekleri, ritüelleri ve maddi kültür alanlarında "genişletilmiş" dilin iyi bilinen örnekleridir.⁷

Diğer yandan performans çalışmaları, sözel sanatı kültürel olaylar içinde bir başka sosyal *eylem* biçimi olarak konumlandırır. Yapısal çalışmalar gibi davranışı somutlaştırmak, metin haline getirmek yerine, performans çalışmaları konuşmayı harekete geçirir. Öyleyse, çeşitli sosyal etkileşim modelleri, paralel, tamamlayıcı ve eylemdeki göstergeler olarak sözel, geleneksel ve maddi halk yaşamını yorumlamada Jakobson'un modelini genişletir. Örneğin, Erving Goffman, "konuşma için geleneksel paradigma" dediği şeyi kesin bir şekilde eleştirir çünkü bu ibare, konuşma eylemi içinde "ilgili olan her

^{****} *Verbocentric* için kaynaklarda yer alan açık tanımlardan biri şudur: "Kelimelerin egemen olduğu fenomenleri ifade eder. Örnekler arasında sözlü dil ve alfabetik yazılı medya yer almaktadır." (Baker, ve diğerleri, 2016, s. 126) Aynı kaynaktaki (s. 97) şu ifadeler daha da somutlaştırıcı bir örnek teşkil etmektedir: "Alfabenin gelişinden bu yana, yazılı iletişim ağırlıklı olarak *verbocentric* olmuştur. Bir başka deyişle, yazılı iletişim tarihsel olarak kelimelerin kullanımıyla egemen olmuştur." Bu kavramla beraber zikredilen diğer bir kavram ise "*vococentric*"tir. Bu da metne öncelik vermek yerine sese öncelik verir, onu merkeze alır (çn).

şeyin” büyük bir kısmını göz ardı etmektedir. Sosyo-dilbilimsel araştırmalar, konuşmanın dil ötesi [*paralinguistic*] özelliklerinin kültürel öneminin yanı sıra beden dili, jest, mekân kullanımı ve diğer ritüelleştirilmiş etkileşimin kültürel önemini araştırmıştır. Mikhail Bakhtin ise edebî olması niyetiyle yazmış olsa da *Rabelais and his World* [Rabelais ve Dünyası]” adlı klasik çalışmasında, bir kültürün anlatımsal folklorunu birleşik bir işaret sistemi olarak kabul eden bir model sunmuştur.⁸

Hem Kenneth Burke hem de Victor Turner’ın Amerikan ve İngiliz simgesel antropolojisinde etkili olan sembolik eylem için dramatik modelleri, tiyatro mecazındaki mantıksal sonuçlarına bu retorik yaklaşımları taşır.⁹ Beverly Stoeltje’nin rodeo palyaçosunun semiyolojisinin üzerine yazdığı makale, özellikle Burke’ün bir analiz çerçevesi için oluşturduğu çalışmasına dayanır. Stoeltie, rodeoyu eninde sonunda Batı dünyası sığır kültürünün dramatik bir betimleyicisi yapan bir özne olarak palyaçoyu görmek için kanıtlar toplar.^{****} Stoeltje, rodeo gösterisi boyunca serpiştirilmiş palyaçonun -sözel, mimik ve eylem odaklı- mizahi eylemleri ve sondaki özel gösteriye yoğunlaşılması vasıtasıyla, palyaçonun Batı Teksas’ta karmaşık bir iktidar tanımında iş/oyun, düzen/düzensizlik kategorilerini şekillendirdiğini gösterir.¹⁰

Olivia Cadaval’ın makalesi, Smithsonian Enstitüsü Renwick Gallery’deki dramatik bir ortamdaki iktidarla da ilgilenmektedir. Cadaval, Latin Amerika’da uygulandığı şekliyle Day of the Dead [*Ölülerin Günü*]” adlı yıllık törenlerinin halka açık bir taklidini oluşturarak Washington D.C. Latin Topluluğu üyelerini festival ve ritüeli kutlayan Gallery sergisine katılmaya davet eder. Bu girişimin sonucunda, unutulmayan bir kültürün halka sergilenmesi sayesinde ikili bir göstergebilimsel yapı ortaya çıktığını tespit eder. Topluluk, Ölüler Günü’nün medya etkinliğini müze objeleri, dua ve şarkının sunumu ile gerçekleştirir ve böylece geçmişin yeniden inşasına ikonik bir referans oluşturur. Aynı zamanda Capitol’deki gerçek hayatlarını,

---

**** Rodeo palyaçosu, rodeo gösterilerinde tıpkı tipik palyaçolar gibi yüz makyajı ve kostümlerle alana çıkararak seyircileri eğlendirerek genellikle görsel mizaha dayanan sunumlarda bulunurlar. Bu alanın bir meslek olması ve çeşitli kabiliyetlerle şöret sahibi olma yolu daima açıktır. Gösteriler geleneksel olarak sirklerdeki cambazlıkları, hayvanlarla yapılan çeşitli akrobasi hareketlerini veya palyaçonun tek başına çıkarak kuklalarla sunum yapmasına dayanmaktaysa da son zamanlarda özellikle de Amerika’da, bu mizahi palyaço tipi şekil olarak aynı kalmış fakat sunum olarak İspanya’daki matadorların kanlı gösterilerinin aksine bizzat boğalar karşısında tamamen akrobasiye dayanan kansız gösterilerle harmanlanmıştır. Ayrıca, Stoeltje’in bu çalışması ve konusu hakkında dilimizde yapılmış bir çalışma için bkz. Eker, 2015. (çn)

etnik kökenlerini algılayıp kendi gerçekliklerinin dizinsel bir göstergesini inşa ederler.¹¹

Cadaval'ın "dizin (*index*)", "ikon" ve "sembol" terimlerini kullanarak bu ülkede gösterge çalışmaları -*göstergebilim*- üzerine en meşhur isim olan Amerikalı filozof Charles Sanders Peirce'in çalışmalarını referans göstermektedir. Milton Singer, 1984 senesindeki *Man's Glassy Essence: Explorations in Semiotic Anthropology* [İnsanın Camsı Özü: Göstergebilimsel Antropolojide Araştırmalar]' adlı çalışmasında, göstergeler ve işaretlere yönelik etnografik yaklaşımların çoğunun aslında doğrudan veya dolaylı olarak Pierce'den kaynaklandığını iddia eder. Singer, Peirce'e dayanan göstergebiliminin antropolojik problemlere açık bir şekilde uyarlanmasını tavsiye eder. Singer, insan topluluklarını incelemek için Saussure/Jakobson modelinden daha esnek bir araç olarak Peirce'nin gösterme süreci [*semiosis*] modelini, kültürel bağlamlar içerisinde birbirlerini sınırsız biçimde yorumlayan göstergeler içeren üçlü bir model olarak görmektedir. Bazı antropologlar Peirce'in kavramlarını kullanışlı bulsalar da, bu etnografik yaklaşımın geçerliliğini keşfetmek halkbilimcilere kalmıştır.¹²

Margaret Mead, 1962 senesinde Indiana Üniversitesi'nde kinezik ve proksemik^{*****} üzerine katıldığı bir konferanstan sonra "Bütün yöntemlerde örüntülü iletişimler için kullanacak bir kelimeye sahip olsaydık bu kullanışlı olurdu" yorumunu yapmış ve "göstergebilim" kelimesini seçmiştir. Bazı folkloristler "folklor" kelimesini seçmiş olabilir. Halk çalışmaları ve gösterge sistemleri aracılığıyla gösterilen bu hücumun ne olduğunu, belki bu terminolojinin üst üste gelmesi doğrulayabilir: "folklor ve göstergebilim" ibaresinin "birlikte zorla boyunduruk altında" olması değildir, aksine, en az otuz yıllık akademik birlikteliği kesin olarak özetler. Bu ifade, yapısalcılık, performans merkezli çalışmalar, sosyal etkileşim ve kendi sınırları içindeki simgesel antropolojik yöntemleri içerdiği anlamıyla "empyrialist"tir. Bu yaklaşımlar halkbilimi ve halk yaşamına yönelik

---

***** Kinezik, iletişim sırasında bireylerin beden hareketlerini izleyen bir bilim dalıdır. Jestbilim adı da verilmektedir. Ray Birdwhistell tarafından öne sürülen bir kavramdır. Daha kapsamlı bilgi için bkz. Birdwhistell, 1970. Proksemik ise Edward T. Hall (1968, s. 83-95) tarafından öne sürülmüş bir kavramdır. Hall'a göre iletişimi etkileyen faktörlerden biri de insanlar arasındaki mesafedir. Bu araştırmasını çok yönlü bir şekilde (pelikanların yan yana dururken aralarında korudukları mesafelerin bile dikkate alınması gibi) ele alan Hall'ın proksemik kavramını bir sistem olarak yeniden inceleyen O. Michael Watson (1969, s. 222-224)'un da yazısına bakılabilir. Watson'un "Proksemik Araştırma Üzerine" adıyla kaleme aldığı bu yazıya Hall'ın aynı yazının sonuna derç edilmiş bir cevabı da bulunmaktadır. (çn)

önemli kültürel sistemler olarak altta yatan birliği işaret eder; geçmişin ve muhtemelen de geleceğin en verimli yöntemlerinden bazılarını içeren kapsamlı bir kategori haline gelir.¹³

Wayne State Üniversitesi

Detroit, Michigan

NOTLAR

1. The Fourth International Summer Institute for Semiotic and Structural Studies [*Göstergebilim ve Yapısal Çalışmalar için Dördüncü Uluslararası Yaz Enstitüsü*], 1983'te 30 Mayıs-24 Haziran tarihleri arasında *Toronto Semiotic Circle* iş birliği ile *Research Center for Language and Semiotic Studies [Dil ve Göstergebilim Çalışmalarını Araştırma Merkezi]* (Indiana Üniversitesi) tarafından ev sahipliği yapılmıştır. Pek çok akademik konferans/araştırma paneli, kurslar ve dersler halkbilimciler ve antropologlar tarafından Misafir Akademisyenlerin Akşam Dersleri Dizisi'nde sunulmuştur.

2. Clifford Geertz, "Thick Description: Toward and Interpretive Theory of Culture," *The Interpretation of Cultures* (New York: Basic Books, 1973), s. 10.

3. Richard Bauman, "Conceptions of Folklore in the Development of Literary Semiotics," *Semiotica* 39:1-2 (1982): 1-20, özellikle s. 10-13.

4. Bauman, s. 4-7; Roman Jakobson, "Linguistics and Poetics," *Style in Language*, ed. Thomas A. Sebeok (Cambridge, Mass.: M.I.T. Press, 1960), s. 350-73; A. J. Greimas ve J. Courtés, *Semiotics and Language: An Analytical Dictionary*, çev. Larry Crist ve Daniel Patte vd. (Bloomington: Indiana University Press, 1982, birçok yerde.

5. Bauman, s. 4-6; Vladimir Propp, *Morphology of the Folktale*, çev. L. Scott (Bloomington: Indiana University Press, 1958); Claude Levi Strauss, *Introduction to a Science of Mythology: Vol. I, The Raw and the Cooked; Vol. II, From Honey to Ashes; Vol. III, The Origin of Table Manners; Vol. IV, The Naked Man*, çev. John ve Doreen Weightman (New York: Harper and Row, 1969-1981); Pierre Maranda ve Elli Kongas-Maranda, "Introduction", *Structural Analysis of Oral Tradition* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1971), s. xii.

6. Richard Bauman, *Verbal Art as Performance* (Rowley, Mass.: Newbury House, 1977); Richard Bauman ve Joel Sherzer,

Explorations in the Ethnography of Speaking (New York: Cambridge University Press, 1974); Dan Ben-Amos ve Kenneth S. Goldstein, ed., *Folklore: Performance and Communication* (The Hague: Mouton, 1975); Bauman, "Conceptions of Folklore in the Development of Literary Semiotics," s. 13, 15, 16.

7. Michael Herzfeld, "Signs in the Field: Prospects and Issues for Semiotic Ethnography," *Semiotica* (Özel Sayı *Signs in the Field: Semiotic Perspectives on Ethnography*) 46: 2-4 (1983): 99-103; Terrence Hawkes, *Structuralism and Semiotics* (Berkeley ve Los Angeles: University of California Press, 1977), p. 125; Petr Bogatyrev, *The Functions of Folk Costume in Moravian Slovakia* (The Hague: Mouton, 1971, ilk baskı 1937); Bauman, "Conceptions of Folklore in the Development of Literary Semiotics," s. 6-8; Henry Glassie, "Structure and Function, Folklore and the Artifact," *Semiotica* 7: 4 (1973): 313-51; Levi-Strauss, bakınız not 5; Victor Turner, *The Forest of Symbols: Aspects of Ndembu Ritual* (Ithaca: Cornell University Press, 1967). Göstergebilim sistemi olarak efsane yapısı, coğrafi uzam, söylenti aktarımı ve başkaldırı eylemi analizleri için ayrıca bakınız, Janet L. Langlois, "The Belle Isle Bridge Incident: Legend Dialectic and Semiotic System in the 1943 Detroit Race Riots," *Journal of American Folklore* 96: 380 (Nisan-Haziran 1983): 183-99. Langlois'in makalesi, ISISSS '83, "Like Thebes Through the Mouth of the Sphinx': The Urban Text in Folklore," yukarıdaki makalenin yeniden ele alınmış halidir.

8. Bauman, "Conceptions of Folklore in the Development of Literary Semiotics," s. 8-10, 14; Erving Goffman, "Footing", *Forms of Talk* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1981), p. 130; sosyodilbilimsel literatür için bakınız, örnek olarak, Dell Hymes, *Foundations in Sociolinguistics: An Ethnographic Approach* (The Conduct and Communication Series) (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1974) ve William Labov, *Sociolinguistic Patterns* (The Conduct and Communications Series) (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1972); Mikhail Bakhtin, *Rabelais and his World*, çev. Helene Iswolsky (Bloomington: Indiana University Press, 1985).

9. Kenneth Burke, *Philosophy of Literary Form: Studies in Symbolic Action* (Berkeley and Los Angeles, University of California Press, 1985); Victor Turner, *Dramas, Fields, and Metaphors: Symbolic Action in Human Society* (Symbol, Myth and Ritual Series) (Ithaca: Cornell University Press, 1974); Janet W. D. Dougherty ve James W. Fernandez, "Introduction" *Symbolism and Cognition of American Ethnologist* [Özel Sayı] 8:3 (August 1981): 434.

10. Başka bir göstergebilim okuması için ayrıca bakınız, Elizabeth Atwood Lawrence, *The Rodeo: An Anthropologist Looks at the Wild and the Tame* (Knoxville: University of Tennessee Press, 1982).

11. Renwick Gallery sergisinden çıkan yazılar için bakınız, Victor Turner, ed., *Celebration: Studies in Festivity and Ritual* (Washington, D. C.: Smithsonian Institution Press, 1982).

12. Peirce'nin William James, G.H. Mead, Robert Redfield, W.L. Warner ve Clifford Geertz'den etkilerinin izini süren ve göstergebilimsel antropolojiyi yapısal ve sembolik antropoloji, işlevselcilik ve ampirizmi birleştirmenin bir yolu olarak gören, Hawkes, s. 123; Milton Singer, *Man's Glassy Essence: Explorations in Semiotic Anthropology* (Bloomington: Indiana University Press, 1984).

13. Margaret Mead'dan doğrudan alıntı olarak, *Approaches to Semiotics*, ed. Thomas A. Seboek vd. (The Hague: Mouton, 1964); Umberto Eco, *A Theory of Semiotics* (Bloomington, Indiana University Press, 1979), s. 6-7, şöyle yazmaktadır: “Bu göstergebilim projesini, kültürün tamamını incelemek ve böylece çok çeşitli nesne ve olayları gösterge olarak görmek, bir kısım semiyologlar adına kibirli bir “emperyalizm” izlenimini verebilir. Bir disiplin, ne zaman ki “her şeyi” kendisi için uygun birer nesne olarak tanımlar ve böylelikle kendisini bütün evrenle (ve başka hiçbir şeyle) ilgilenen bir mevkide olarak ilan eder, işte o zaman riskli bir oyun oynamaktadır.”

KAYNAKÇA³

Baker, E. B., Alfayez, A., Dalton, C., McInnish, R. S., Schwerdtfeger, R. ve Khajeloo, M. (2016). The irrevocable alteration of communication: a glimpse into the societal impact of digital media. B. Guzzetti ve M. Lesley (Ed.). *Handbook of Research on the Societal Impact of Digital Media* içinde, 94-126, Hershey PA: IGI Global.

Birdwhistell, R. L. (1970). *Kinesics and context essays on body motion communication*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Dunaway, D. K. ve Beer, M. (2010). *Singing out an oral history of America's folk music revivals*. New York: Oxford University Press.

³ Bu bölümdeki kaynaklar makaleyi Türkçeye çevirene aittir.

- Eker, G. Ö. (2015). Bir modern dönem miti: Amerikan kültürel belleğinde rodeo ve baş aktörü kovboy. *Milli Folklor*, 27 (107), 122-136.
- Hall, E. T. (1968). Proxemics. *Current Anthropology*, 9 (2-3), 83-95.
- Smith, G. ve Brett, J. (2001). Nation, authenticity and social difference in Australian popular music: folk, country, multicultural. B. Levy ve F. Murphy (Ed.). *Story/telling* içinde, 39-60, St. Lucia-Queensland: University of Queensland Press.
- Watson, O. M. (1969). On proxemic research. *Current Anthropology*, 10 (2-3), 222-224.